

УНИВЕРЗИТЕТ "Св. КИРИЛ И МЕТОДИЈ"-СКОПЈЕ
ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ-СКОПЈЕ

МАГИСТЕРСКИ ТРУД ОД ОБЛАСТА НА
МЕЃУНАРОДНА ЕКОНОМИЈА

**КАУЗАЛНАТА ПОВРЗАНОСТ НА ТРГОВИЈАТА И ПРОЦЕСОТ НА ЕКОНОМСКА
ГЛОБАЛИЗАЦИЈА**

Ментор:
проф.д-р Силвана Мојсовска

Кандидат:
Емилија Митева

Скопје, ноември 2009 година

АПСТРАКТ

Процесот на се поголема меѓу зависност кој што денес се нарекува глобализација е мултидимензионален и комплексен феномен кој што сублимира интензивни политички, социјални и економски интеракции како на национално така и над национално ниво. Малкумина би го демантирале фактот дека глобализацијата води кон поголем просперитет за стотици милиони луѓе како и кон поголема стабилност меѓу земјите. Но многу поединци од различни општества низ светот, имаат почувствувано малку или воопшто ништо од благодетите на глобализацијата.

Меѓународната трговија е интегрален дел од процесот на глобализација. Трговијата им овозможува на народите да извлекуваат корист од специјализацијата и остварувањето економија од обем, ја зголемува продуктивноста, овозможува ширење на знаењето и новите технологии и го збогатува асортиманот што е на располагање на потрошувачите. Но подлабоката интеграција во светската економија не секогаш носи одредени користи и од таа причина трговскиот скептицизам расте што е основа за загриженост посебно во време кога земјите членки на Светската трговска организација настојуваат да ја комплетираат Доха Развојната Агенда. Трговијата влијае на економската нееднаквост и сиромаштијата од причина што влијае на дистрибуцијата на доходот на различни начини.

Од горе изнесеното произлегува дека научната оправданост и актуелноста на темата се базира на согледување на перспективите за развој на трговијата во глобализираниот свет правејќи една историска ретроспектива на трговските текови уште од првата ера на глобализација па се до денес, како и утврдување на тоа дали традиционалните аргументи кои ја поддржуваат слободната трговија се уште валидни во денешно време. Она што заслужува посебно внимание претставува давањето одговор на прашањето дали трговската отвореност предизвикува економски раст, како и утврдување на тоа како најосетливите групи во општеството се погодени од трговската либерализација.

Основната цел на магистерскиот труд е да се истражи улогата на трговијата во денешниот свет кој почнувајќи од изминатите неколку декади се карактеризира со зголемена поврзаност и економска зависност меѓу народите и да се согледаат импликациите на трговијата во глобализираниот свет како и нејзините перспективи за

равој. Оттука произлегува и предметот на истражување – трговијата и нејзината поврзаност со процесот на економска глобализација.

СОДРЖИНА

ВОВЕД	1
I ТЕОРЕТСКИ КОНСИДЕРАЦИИ ЗА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	6
1. КАРАКТЕРИСТИКИ НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	6
1.1 ПРИЧИНИ ЗА ПОЈАВА НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	7
1.2 ФУНКЦИИ НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	9
1.3 НОСИТЕЛИ НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	9
2. ТЕОРИИ НА МЕЃУНАРОДНА ТРГОВИЈА	12
2.1 ЛИБЕРАЛЕН ПРИСТАП КОН МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	12
2.2 ПРОТЕКЦИОНИСТИЧКИ ПРИСТАП КОН МЕЃУНАРОДНА ТРГОВИЈА	14
3. РЕГУЛИРАЊЕ И ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	17
3.1 ОПШТА СПОГОДБА ЗА ЦАРИНИ И ТРГОВИЈА	17
3.2 СВЕТСКА ТРГОВСКА ОРГАНИЗАЦИЈА	20
4. УСЛОВИ НА РАЗМЕНА ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	23
II КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	25
1. ПОЈАВА И ДЕФИНИРАЊЕ НА ПРОЦЕСОТ НА ЕКОНОМСКА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	25
1.1 СУШТИНА НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	26
1.2 ТРАНСНАЦИОНАЛИЗАЦИЈАТА КАКО КОМПОНЕНТА НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	30
2. ДЕТЕРМИНАНТИ НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	33
2.1 ТЕХНОЛОГИЈАТА КАКО ФАКТОР НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	33
2.2 УЛОГАТА НА КАПИТАЛОТ ВО ПРОЦЕСОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	36
3. ТРЕНДОВИ НА ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	40
4. ПОВРЗАНОСТ ПОМЕЃУ ТРГОВИЈАТА И ЕКОНОМСКАТА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	43
III ТРГОВСКИТЕ ТЕКОВИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЈА	43
1. ТРГОВСКИТЕ ТЕКОВИ ВО ПЕРИОДОТ ДО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА	44
1.1 РАСТОТ И ПРАВЦИТЕ НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА ПРЕД 1913	44
1.2 СТРУКТУРАТА НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА ПРЕД 1913	43
1.3 СОСТОЈБАТА ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ	50
1.4 СТРУКТУРАТА НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ	53
2. ЕКОНОМСКИТЕ ПЕРФОРМАНСИ И ТРГОВСКИТЕ ТЕКОВИ ПОСЛЕ ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА	60
2.1 ПЕРИОДОТ 1950-1973 КАКО “ЗЛАТЕН” ПЕРИОД ЗА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ И ТРГОВИЈАТА	60

2.2	ЕКОНОМСКИТЕ ПРОБЛЕМИ И ОГРАНИЧЕНИОТ РАСТ НА ТРГОВИЈАТА ВО ПЕРИОДОТ 1973-1990-----	63
2.3	СВЕТСКАТА ТРГОВИЈА ВО 1990-те-----	65
3.	ТРЕНДОВИ НА ТРГОВИЈАТА ВО 21-ВЕК-----	68
3.1	АНАЛИЗА НА ТРГОВСКИТЕ ТЕКОВИ 2000-2008-----	68
3.2	КОЛАПСОТ НА СВЕТСКАТА ТРГОВИЈА КАКО ПОСЛЕДИЦА НА ГЛОБАЛНАТА ФИНАНСИСКА КРИЗА-----	76
IV	ТРГОВИЈАТА, ЕКОНОМСКИОТ РАСТ И СИРОМАШТИЈА-----	81
1.	ТРГОВСКАТА ОТВОРЕНОСТ КАКО ДВИГАТЕЛ НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ-----	82
1.1	ТРГОВИЈАТА КАКО ГЕНЕРАТОР НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ-----	84
1.2	СТРАНСКИТЕ ДИРЕКТНИ ИНВЕСТИЦИИ КАКО ДЕТЕРМИНАНТА НА ЕКОНОМСКИОТ РАСТ-----	87
2.	ТРГОВИЈАТА И ЕКОНОМСКАТА НЕЕДНАКВОСТ-----	88
2.1	ЕФЕКТИТЕ ОД ТРГОВСКАТА РАЗМЕНА ВРЗ ЗЕМЈИТЕ ВО РАЗВОЈ-----	88
2.2	ЕФЕКТИТЕ ОД ТРГОВСКАТА РАЗМЕНА ВРЗ РАЗВИЕНИТЕ ЗЕМЈИ-----	92
3.	ТРГОВИЈАТА И СИРОМАШТИЈАТА ВО СВЕТСКОТО СТОПАНСТВО-----	96
3.1	ТРГОВИЈАТА И СИРОМАШТИЈАТА ВО СИРОМАШНИТЕ ЗЕМЈИ (НАЈМАЛКУ РАЗВИЕНИТЕ ЗЕМЈИ)-----	97
3.2	УЛОГАТА НА ТРГОВИЈАТА ВО НАМАЛУВАЊЕТО НА СИРОМАШТИЈАТА-----	100
V	ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА ТРГОВИЈАТА ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ-----	103
1.	МОДЕЛИРАЊЕ НА МУЛТИЛАТЕРАЛНИОТ ТРГОВСКИ СИСТЕМ ВО РАМКИТЕ НА СТО-----	103
1.1	ТРГОВСКИТЕ РУНДИ-ОСНОВЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА НА МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА-----	104
1.2	ТРГОВСКИТЕ ПОЛИТИКИ-ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРОТЕЖИРАЊЕ НА Т.Н НОВ ПРОТЕКЦИОНИЗАМ-----	106
2.	УСЛОВИ НА РАЗМЕНА ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ-----	109
2.1	УСЛОВИ НА РАЗМЕНА НА ИНДУСТРИСКИ ПРОИЗВОДИ-----	109
2.2	УСЛОВИ НА РАЗМЕНА НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ-----	110
2.3	УСЛОВИ НА РАЗМЕНА НА УСЛУГИ-----	111
3.	ПРЕДИЗВИЦИ ПОВРЗАНИ СО ДОХА РАЗВОЈНАТА АГЕНДА (ДРА)-----	114
3.1	КАРАКТЕРИСТИКИ НА ДРА-----	114
3.2	ПОДРАЧЈА НА ПРЕГОВОРИ ВО ДРА-----	116
3.3	ОЧЕКУВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОД ДРА-----	118
4.	ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ- ИМПУЛС ЗА НАТАМОШНА ТРГОВСКА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА-----	121
5.	НОВИОТ ТРГОВСКИ ПРОТЕКЦИОНИЗАМ-РЕАЛНОСТ ВО ГЛОБАЛИЗИРАНИОТ СВЕТ-----	124
	ЗАКЛУЧОК-----	128

Користена литература:

1. Atkinson, A.B: Income inequality in OECD countries, data and explanations, CESifo Working paper № 881, 2003
2. A. G. Kenwood and A.L. Lougheed: The Growth of the International economy, Routledge, London, 1999
3. Bacchetta, M and Jansen, M: Adjusting to trade liberalization, the role of policy institutions and WTO disciplines, WTO special studies № 7, Geneva, World trade organization, 2003
4. Broda, C and Weinstein, D.E: Globalization and the gains from variety, Econometric society, New York, 2004
5. Baier, Scott L. and Jeffrey H.Bergstrand: The growth of world trade, Journal of international economics, 2001
6. Bernard Hoekman, Aaditya Mattoo, Philip English: Development, Trade, and the WTO, The World Bank, Washington, 2002
7. Baldwin, Richard and Philippe Martin. January: "Two Waves of Globalisation: Superficial Similarities, Fundamental Differences." National Bureau of Economic Research Working Paper, 1999
8. Cline,W.R: Trade policy and global poverty, Institute for international economics, Washington, 2004
9. Cline,W.R: Trade and income distribution, Institute for international economics, Washington, 1997
10. Cameron, Rondo and Larry Neal: A concise economic history of the world, Oxford University Press, 2003
11. Crafts, Nicholas: *Globalisation and Growth in the Twentieth Century*. 2000. IMF
12. Dart, G. and Ravallion, M.:Is India's economic growth leave the poor behind, Policy research working paper № 2846, Washington, The World Bank, 2002
13. Dikhanov, Y.: Trends in global income distribution 1970-2000 and scenarios for 2015, Human development report, 2005
14. Dixit, A.K and Norman, V.D: The theory of international trade, Cambridge University press, 1980

15. Dollar, D. and Kraay, A.: Growth is good for the poor, *Journal of Economic growth*, 2002
16. Eftimoski D., *Ekonomija na razvojot*, Ekonomski institut, Skopje, 2003
17. Eaton, J. Kortum, S. and Kramars, F.: An anatomy of international trade, University of Chicago, 2005
18. Emini, C., Cockburn, J. and Decaluwe, B: The poverty impact of the Doha Round in Cameroon, Policy research working paper № 3746, Washington, The World Bank, 2005
19. Фотов, Р.: Меѓународна економија, Економски факултет Штип, 2008
20. Feenstra, R.: *Advanced International Trade, theory and evidence*, Princeton University Press, 2004
21. Frankel, J.A and Romer, D.: Does trade cause growth? *The American Economic Review*, 1999
22. Greg Buckman: *Global Trade, past mistakes, future choices*, Fernwood Publishing, Canada, 2005
23. Goldberg, P.K and Pavcnik, N.: Distributional effect of globalization in developing countries, *Journal of Economic literature* XLV, 2007
24. Gilpin, Robert.: *Global Political Economy, Understanding the International Economic Order*, Princeton University Press, 2001
25. Held, David,,:*Global Transformations: Politics, Economics, and Culture*, Stanford University Press, 1999
26. Harry Bloch and David Sapsford, “Whither the Terms of Trade? An Elaboration of the Prebisch-Singer Hypothesis,” *Cambridge Journal of Economics*, 2000
27. International monetary fond: *World Economic Outlook, Globalization and inequality*, IMF, Washington, 2007
28. Jacks, David S. Chris M. Meissner and Dennis Novy: Trade costs in the first wave of globalization, NBER Working Paper, 2006
29. Kikerkova I., *Meѓunarodna ekonomija*, Ekonomski fakultet, Skopje, 2003

30. Krugman, P.R., and Obstfeld, M.: International economics, theory and policy, Addison Wesley, San Francisco, 2006
31. Krugman, Paul: Growing world trade, causes and consequences, Brookings Paper on economic activity, 1995
32. Lary Cata Backer: Economic Globalization Ascendant: Four Perspectives on the Emerging Ideology of the State in the New Global Order, University of California, Berkeley La Raza Law Journal, Vol. 17, No. 1, 2006
33. Mojsavska S., Globalizacijata na svetskoto stopanstvo kako introverten proces, doktorska disertacija, Ekonomski institut, Skopje, 2002
34. Milanović B., Global Income Inequality: what it is and why it matters, Policy, Research Working Paper 3865, World Bank, 2006
35. Maddison, Angus,: *The World Economy: a Millennial Perspective*. OECD Development Centre, Paris, 2001
36. Max Corden :Trade policy and economic welfare, Oxford University Press, New York, 1997
37. Stigliz, Joseph, "Globalization and Its Discontents", W.W.Norton Company Ltd., London, 2002
38. The Millenium Development Goals Report 2008, UNDP
39. The Least Developed Country Report 2009 UNCTAD
40. The Least Developed Country Report 2008 UNCTAD
41. The Least Developed Country Report 2004 UNCTAD
42. The Least Developed Country Report 2002 UNCTAD
43. The Least Developed Country Report 1998 UNCTAD
44. Williamson, Jeffrey G.: Explaining world tariffs, 1870-1913-Stolper-Samuelson, strategic tariffs and state revenue, MIT Press, Cambrigde, 2006
45. World Trade Organization: Trading into the future -an introduction to the WTO, Geneva, 1999
46. World Development Reports (WDR), The World Bank, Washington
47. World Trade Organization Negotitations: The Doha Development Agenda, WTO, Geneva , 2008

48. World Trade Report 2009
49. World Trade Report 2008
50. World Trade Report 2007
51. World Trade Report 2006
52. World Trade Report 2005
53. World Trade Report 2004
54. World Trade Report 2003

Б) Интернет страници

1. UNCTAD www.unctad.org.
2. World Bank <http://www.worldbank.org/>
3. World Trade Organization <http://www.wto.org/>
4. <http://www.stwr.org/globalization/neoliberalism-and-economic-globalization.html>
5. http://www.bukisa.com/articles/91819_the-role-of-globalization-and-trade
6. <http://www.economywatch.com/economics-theory/globalization/economic.html>